Yıldırım, O., Ünsal, N., Tolunay, B. (2014). Özel eğitim öğretmenlerinin hizmetiçinde yetiştirilme düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(Özel Sayı)*, 259-274.
Geliş Tarihi:18.02.2014 Kabul Tarihi: 16/12/2014

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİRİNİN HİZMET İÇİNDE YETİŞTİRİLME DÜZEYLERİ*

Osman YILDIRIM**
Nezir ÜNSAL***
Bahtiyar TOLUNAY****

ÖZ

Bu çalışmayla, hizmet içi eğitimde kuramsal alt yapıya yönelik bilgi vermenin yanı sıra, özel eğitimde görev yapan öğretmenlerin görevleri başında çalıştıkları sürece mesleklerindeki gelişmelere uyum sağlayabilmeleri, verimli ve üretken olabilmeleri için sürekli eğitim ihtiyaçlarını karşılamadaki önemi, esasları ve bu eğitime olan gereksinimleri üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte özel eğitim çalışanlarının hizmet içi eğitim yoluyla yeterliliklerini artırma, programlara erişim ve sayısal dağılımlara yer verilmiştir.

Hizmet içi eğitimle; özel eğitimde görev yapan öğretmenlere, en azından kendi alanında yeni bilgi ve beceriler kazanmaları, eğitim teknolojilerinden faydalanmaları, bu teknolojileri kullanmaları ve nitelikli uygulama örneklerinin paylaşımı sağlanacaktır. Çalışmada, özel eğitim öğretmenleri için vazgeçilmez bir yere sahip olan hizmet içi eğitimin amaç ve ilkeleri ile bu amaç ve ilkelerin kullanılmasına yönelik bilgiler farklı boyutlardan ele alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hizmet içi eğitim ve öğretim, özel eğitim, özel eğitim öğretmenlerinin eğitimi

THE TRAINING LEVEL OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS IN IN-SERVICE TRAINING

ABSTRACT

In this study, we both dwell on the importance and rudiments of meeting persistent educational needs of special education teachers in order for them to be attuned to the developments in their profession and to be productive and generative, and their need for the training as long as they work, and the information towards substructure of in-service training. Beside these, raising the competencies of special training employees, access to programs and numeric distributions via in-service training are also included.

With in-service training, we help special training teachers gain new information and skills at least in their own field, benefit from educational technologies, use these Technologies and share qualified application samples. In the study, we deal with and discuss the aims and principals of in-service training – essential for special training teachers – and the usage of these aims and principals in various dimensions.

Key Words: In-service training and teaching, special training, training of special training teachers

* Araştırma 23. Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Eğitim Uzmanı, MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, osmanyildir@gmail.com
*** Grup Başkanı, MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, nunsal66@gmail.com
**** Öğretmen, MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, btolunay@hotmail.com

1.GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknikte yaşanan hızlı gelişmeler, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli değişmelere yol açmaktadır. Kişilerin bu değişmelere ayak uydurma ve yeni gelişmeleri takip edebilmeleri için yaşamları boyunca eğitime ihtiyaçları vardır. Eğitim faaliyetlerini, kişinin tüm hayatını kapsayacak şekilde genişletmek, yüzyılımızın dinamizminin ortaya çıkardığı bir sonuç olup günümüzde eğitimcilerin üzerinde durdukları noktalardan birisidir. Sosyal bir sistem olan eğitim, kişileri toplumdaki yeni bilgiler ve beceriler kazandırmak yoluyla da toplumun değişen koşullara uyum sağlamasını kolaylaştıracaktır (Taymaz, 1992).

Bugün öğretmenlerin iş hayatında ve eğitimi sırasında edindiği bilgi ve becerilerin uygulama alanında yetersiz kalması nedeniyle iş başında ek bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Öyle ki sürekli gelişen ve değişen bilgi ve teknolojiyi takip edebilmek, bireyin yaşamı boyunca hizmet içinde (görevde)yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Günümüzde sosyal, ekonomik, kültürel ve buna benzer diğer alanlardaki değişme ve gelişmelere uyum sağlamak bakımından hayat boyunca eğitim, çalışan herkes için bir zorunluluktur. İş başındaki bireylerin çalıştıkları sürece mesleklerindeki gelişmelere uyum sağlayabilmeleri, görevlerini verimli bir şekilde yapabilmeleri, gelişmelerin gerisinde kalmamaları için devamlı eğitim görmeye ihtiyaçları vardır. İş hayatına atılan bir insanın, emekli oluncaya kadar göreceği eğitim "hizmet içi eğitim" olarak adlandırılır. Öyleyse hizmet içi eğitim; kişilerin hizmetteki verim ve etkinliklerinin artırılmasını, gelişmeye yol açan bilgi, beceri ve tutumların amaç edinen ve kurumların genel çalışma düzenini sürekli etkileyen bir eğitimdir (Oğuzkan, 1993). Başka bir ifadeyle kamu veya özel kurum ve kuruluşlarında çalışan her seviyeden personele, işe başlamalarından emekli oluncaya kadar işe uyumlarını sağlamak, işte verimliliklerini artırmak, bilgi ve becerilerini yenilemek, yeni durumlara uyumlarını ve ileri görevlere hazırlanmalarını sağlamak amacıyla yaptırılan eğitim olarak açıklanabilir. Geleneksel bilgiye dayalı eğitim anlayışı artık günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. Buna öğrenci ve toplumdaki değişmeyi de eklersek eğitim örgütlerinin değişmeye ilgisiz kalması imkânsız görünmektedir (Kaufman ve Zahn, 1993). Bunun yanında, eğitim olgusunu salt okul olarak ele almak ve eğitimi okul ile sınırlı görmek devri çok uzaklarda kalmıştır. Eğitim, günümüzde okul dışındaki işletmelerin de en önemli faaliyetleri arasında yer almaktadır. Konuya bu çerçeveden bakacak olursak her kurumun en önemli faaliyetlerinin başında personelinin sürekli gelişimini sağlamak gelmektedir. Bununda yolu hizmet içi eğitimden geçmektedir.

Özel eğitim, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ise de özel eğitimde öğretmen yetiştirme de genel eğitimde öğretmen yetiştirmeden ayrı olarak düşünülemez. Ancak özel eğitim alanında görev yapacak öğretmenlerin öğretmenlik formasyonuna sahip olmalarının yanı sıra, özel eğitime gereksinimi olan çocukların özelliklerine, eğitim, yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgiye sahip olmaları ve bu alanda eğitim almış olmaları gerekmektedir. Böylesi bir eğitim öğretmenin çocuğu daha iyi tanıması, onun bireysel özelliklerini dikkate alan programlar hazırlamasına ve bu çocuklar için daha gerçekçi amaçlar belirlemesine yardım edecektir. Özel eğitimdeki tüm gelişmelere paralel olarak, engelli öğrencilerin eğitimlerinin olabildiğince en az kısıtlayıcı çevre içinde ve bu çevrelerden birini oluşturan normal eğitim düzenlemesi içinde gerçekleştirilmesi görüşlerinin benimsendiği günümüzde, öğretmen yetiştirmenin önemi daha da artmaktadır (Kargın, 1996).

Nitelikli insan yetiştirmek, nitelikli bir eğitimi gerektirmektedir. Nitelikli eğitim, nitelikli hizmet içi eğitim ile görevdeki öğretmenlerinin gelişim ve verimliliğini artıran bir süreci kapsar. Bu çalışmada temel amaç; özel eğitim öğretmenlerinin öğrenim bilgilerini, hizmet içi eğitim yolu ile geliştirilmesi ve hizmeti içi eğitimin önemini, gerekliliğini ortaya koymaktır. Bu çerçevede öncelikle hizmet içi eğitim, bu eğitime olan gereksinim ve toplumsal kalkınmadaki önemi ile amaç ve ilkeleri üzerinde durulmuş olup özel eğitim öğretmenlerin merkezî hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin örnekler verilmiştir.

2.YÖNTEM

Bu araştırma esas olarak kaynak taraması ve istatistiksel verilere dayalı kuramsal bir çalışmadır. Özel eğitim öğretmenlerinin 2007-2012 yılları arasında almış oldukları hizmet içi eğitim kurslarının yorumlanması, sentezinin yapılması ve bir sistem bütünlüğü içinde sunulması ile gerçekleştirilmiştir.

2007-2012 yılları arasında düzenlenen merkezî hizmet içi eğitim kurslarından yararlanan özel eğitim öğretmenlerine ait sayısal veriler ve bu kursların içerikleri oluşturmaktadır.

3.BULGULAR VE YORUMLAR

Hizmet içi eğitim gereksinimi yaşam boyu eğitime hem insanın hem de ülkenin gerek duyması, hizmet içinde eğitimi vatandaşlar için bir hak, devlet için bir görev niteliğine kavuşturmuştur. İnsanların hayatı boyunca, eğitimin bir gereği olarak hizmet içi eğitim, insanların meslek içindeki bilgi ve becerilerini artırarak gelişen teknolojiye uyum sağlamalarını hedeflemektedir. Üniversiteler sosyal bir açık sistemdir ve kendilerini sürekli yenilemek zorundadır. Bu sistem içerisinde yetiştirilerek meslek hayatına atılan öğretmenler de mutlaka kendilerini gelişen yeni bilgi teknolojilerine ayak uydurmak zorundadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin etkili hizmet içi eğitim çalışmalarıyla kendilerini sürekli yenilemeleri gerekmektedir. Hizmet içi eğitim veren kamu ya da özel kurum ve kuruluşlar ile üniversitelerin etkililiği; kendi personeline ve hizmet verdiği bölgede çalışan personele götürdüğü hizmet içi eğitim ile verilen eğitimin kalitesine bağlıdır.

3.1. Özel Eğitim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Dağılımı

2012-2013 eğitim öğretim yılında üniversitelerin İşitme Engelliler, Zihin Engelliler ve Görme Engelliler Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin dağılımında (yeni kayıt, okuyan ve mezun); yeni kayıtın 1725, okuyanın 5986, mezunun ise 757 olduğu görülmektedir (Tablo 1).

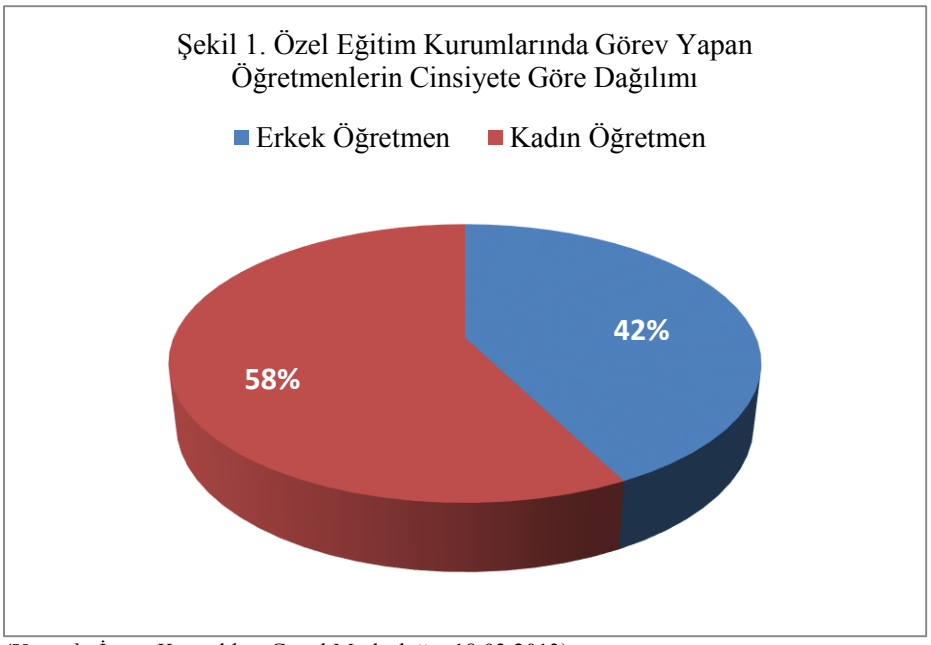
Tablo 1
Özel Eğitim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Dağılımı

	Yeni Kayıt			Okuyan			Mezun		
Bölüm	**Kız**	**Erkek**	**Toplam**	**Kız**	**Erkek**	**Toplam**	**Kız**	**Erkek**	**Toplam**
İşitme Engelliler Öğr.	157	90	247	628	355	983	156	33	189
Zihin Engelliler Öğr.	712	709	1421	2371	2396	4767	318	195	513
Görme Engelliler Öğr.	43	14	57	161	75	236	50	5	55
TOPLAM	**912**	**813**	**1725**	**3160**	**2826**	**5986**	**524**	**233**	**757**

(ÖSYM, 2013http://www.osym.gov.tr/ana-sayfa/1-0/20131121.html)

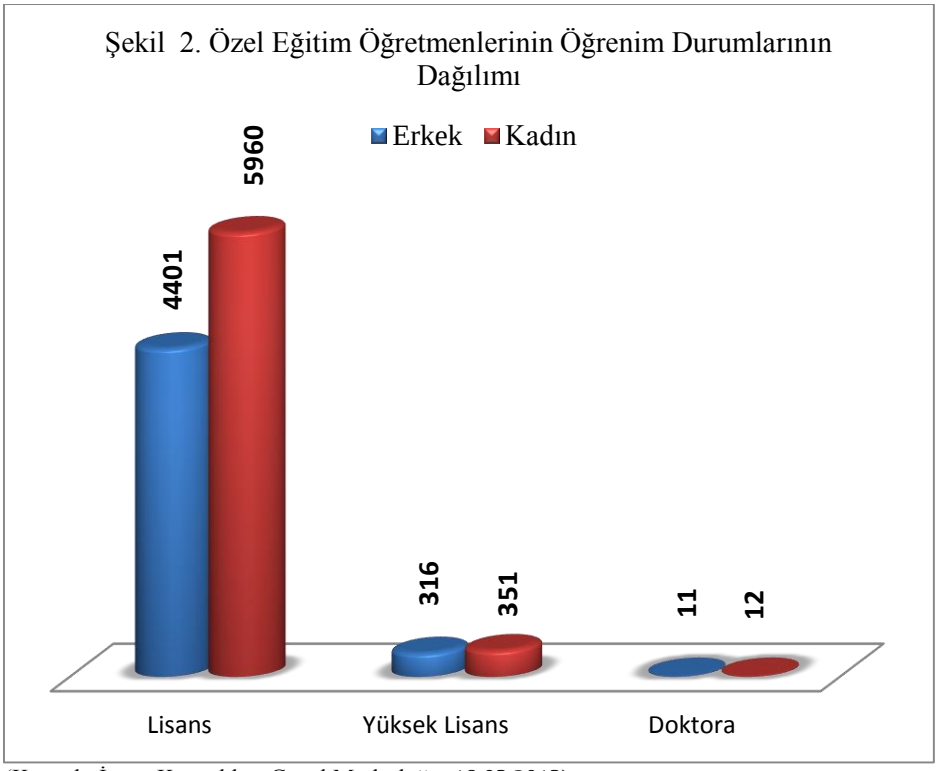
3.2.Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetlerinde Görev Yapan Öğretmenler ile Bu Öğretmenlerin Sayısal Dağılımı

Özel eğitim kurumlarında 11980 öğretmen görev yapmaktadır. Görev yapan öğretmenlerin %58'i (5960)kadın, %42'si ise (4401)erkektir (Şekil 1).Bu öğretmenlerin görev sürelerinin toplamı 9,8 yıldır.

(Kaynak: İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 18.03.2013)

Görev yapan erkek (4401)öğretmenlerden 316'sı yüksek lisans, 11'i ise doktoralıdır. Kadın (5960)öğretmenlerden 351'i yüksek lisans, 12'si ise doktoralıdır(Şekil.2).

(Kaynak: İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 18.03.2013)

3.3. Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerinin Norm, İhtiyaç, Fazla ve Mezun Olarak Dağılımı

Tablo 2.

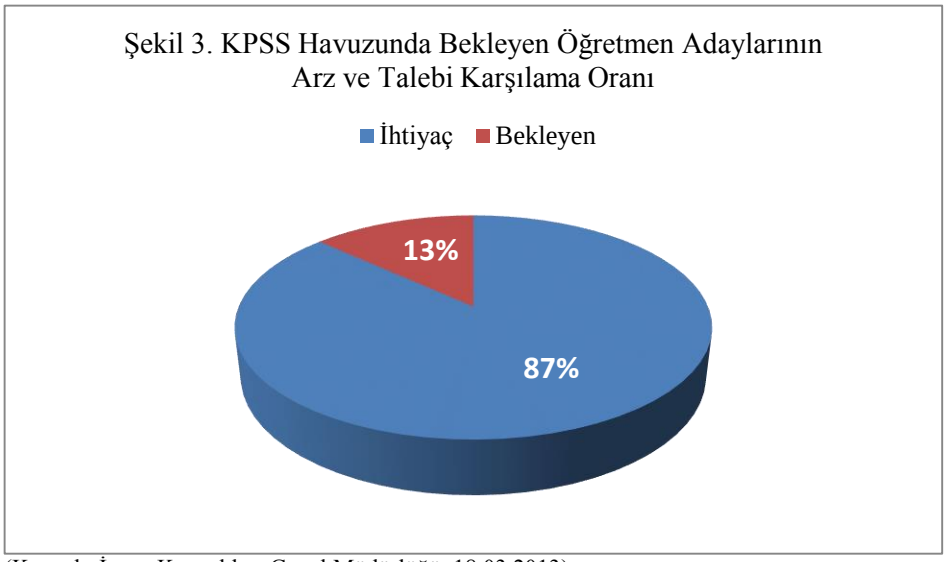
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Norm, İhtiyaç, Fazla ve Mezunların Dağılımı

Branş Adı	Norm	Mevcut	İhtiyaç	Fazla	2012-2013 Mezun	KPSS Bekleyen	2013 Atanan
Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	15759	9318	6448	-	513	276	290
Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	459	370	89	-	55	67	17
İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	676	691	Yok	15	189	652	0
TOPLAM	**16.894**	**10.379**	**6.537**		**757**	**995**	**307**

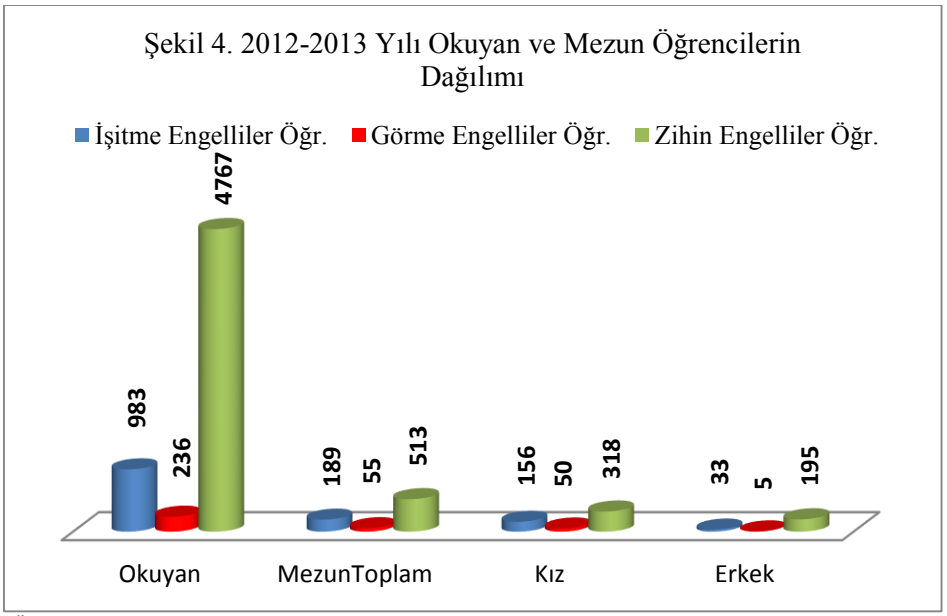
(Kaynak: İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 18.03.2013;ÖSYM, 2013)

Zihin Engelliler ve Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği branşlarında 6537 öğretmene ihtiyaç olup İşitme Engelliler Sınıf Öğretmenliğinde ise 15 öğretmen fazlalığı görülmektedir(Tablo2).İlgili branşlarda öğretmen ihtiyacı, mezun ve KPSS havuzunda bekleyenlerin oranı Millî Eğitim Bakanlığının ihtiyacını karşılayamadığı görülmektedir.

KPSS havuzunda Görme Engelliler, İşitme Engelliler ve Zihin Engelliler branşında 995 öğretmen adayı beklemektedir. Bekleyen öğretmen(995) sayısı ihtiyacın %13'ünü karşılar durumdadır(Şekil 3).

(Kaynak: İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 18.03.2013)

(ÖSYM, 2013http://www.osym.gov.tr/ana-sayfa/1-0/20131121.html)

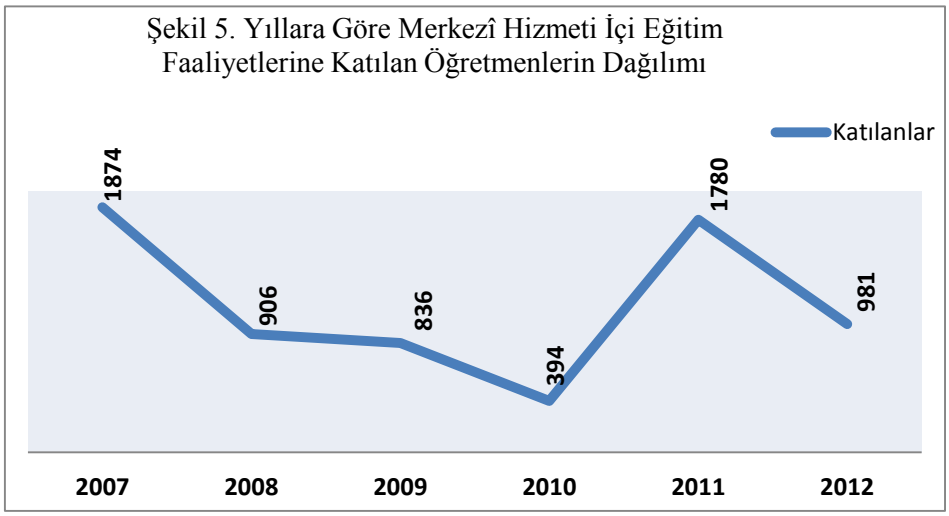
Zihin Engelliler Öğretmenliği bölümünden mezun öğrencilerin dağılımı incelendiğinde; mezun ve bekleyenlerin toplamı(789)ihtiyacın %11'ini karşılamaktadır (Eğer mezunların hepsi MEB'e başvurursa).

3.4. Merkezî Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerine Katılan Öğretmenlerin Dağılımı

Bilim, teknoloji, kültür ve sosyal yaşamdaki değişme ve gelişmeler eğitim teorilerini ve uygulamalarını çağa uygun olarak değiştirmektedir. Öğretmenlerin mesleki sorumluluklarını en iyi biçimde yerine getirebilmeleri bu değişmelere kısa bir sürede ve etkin olarak uyum sağlamalarıyla gerçekleşebilir. Bu uyumu gerçekleştirmek ise; ancak öğretmenlerin sürekli ve etkin olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerinde katılımın sağlanması ile mümkündür. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri sınırlı olmakla beraber aşağıda belirtilen esaslar dâhilinde hazırlanması ve uygulanması, öğretmenlerin yeni yöntem, teknik ve teknolojiden, bilimsel araştırma sonuçlarından yararlanmalarını sağlayarak onların uzun süreli ve etkin bir şekilde görev yapmalarını destekleyecektir.

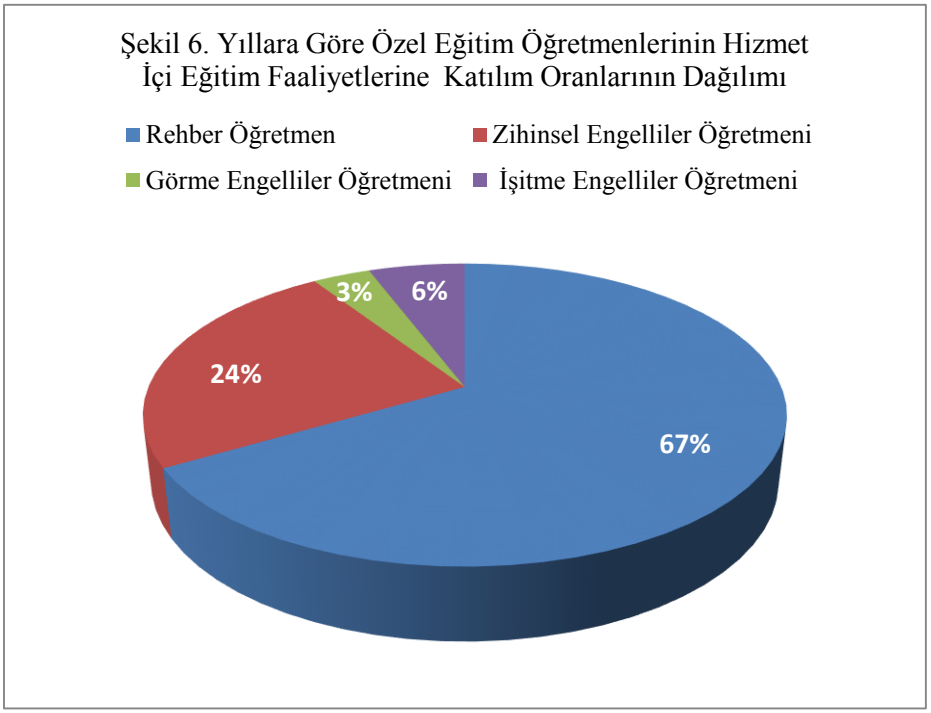
Kurumlaşmış bütün etkinlikler içinde eğitim, insanın mutlak olarak en önemli olduğu alandır. Eğitimde en etkin insan unsuru ise öğretmenlerin hizmet içi eğitimle yetiştirilmesinin sağlanması gerekir. Bu sebeple, hizmet içi eğitim faaliyetleri her meslek için geçerli olmakla beraber, öğretmenlere yönelik olarak uygulanan hizmet içi eğitimlerin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu amaçla öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmesini sağlayacak kurumların sistemli, planlı, fonksiyonel ve öğretime ilişkin hizmet içi eğitim stratejilerini hazırlamaları ve yaşama geçirmeleri bir zorunluluk olmaktadır. Özellikle Jesus (1994), Cherubini, Zambelli, Boscolo ve Pietro (2002) profesyonel anlamda öğretmenlerin geliştirilmesinde ve yüksek düzeyde motivasyonlarının artırılmasında hizmet içi eğitimin önemli bir yere sahip olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Okulun iyileştirilmesi, birey olarak öğretmenlerin ihtiyaçlarını dengeleyen ve okulun kendi gelişim gereksinimlerini göz önüne alan bir öğretmen yetiştirme politikası ve programına dayanmaktadır. Fullan'ın (1990) belirttiği gibi, personel geliştirme programı öğretmenlerin birey olarak kişisel ve mesleki yaşamlarını göz önüne almalıdır. Bu şekilde bütün öğretmenler için biriken resmî ve gayri resmî öğretim deneyimlerinin ve hayat boyu öğrenilenlerin uygulanmasının bir genel toplamını oluşturur. Her ne kadar, gereksinim tanımı artık birey olarak öğretmenlerin mesleki gelişim gereksinimi olmasa da bu gereksinimler, yine de göz önüne alınması zorunlu gereksinimler olarak önemini korumaktadır. Burada birinci ilke, personelin etkinliğe tam olarak katılması ilkesidir. Gereksinimlerinin saptanmasına katılmaya ne kadar özendirilirse öğretmenlerin geliştirilmesi mesleki ve kurumsal reform bakımından o kadar önemli bir temel rol oynar. Gereksinim saptaması kadar, bunun duyarlı ve sistematik bir şekilde yapılması da önem taşımaktadır. İkinci ilke ise olayın potansiyel olarak tehdit edici niteliğidir. Çünkü hangi araç seçilirse seçilsin, şu anda mevcut ve gerekli performans arasında bir boşluk kalması kaçınılmazdır. Bu bağlamda özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişim gereksinimlerine veya okulun gelişim planından kaynaklanan gereksinimlere de bakıldığında durum aynıdır.

(Kaynak: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2013)

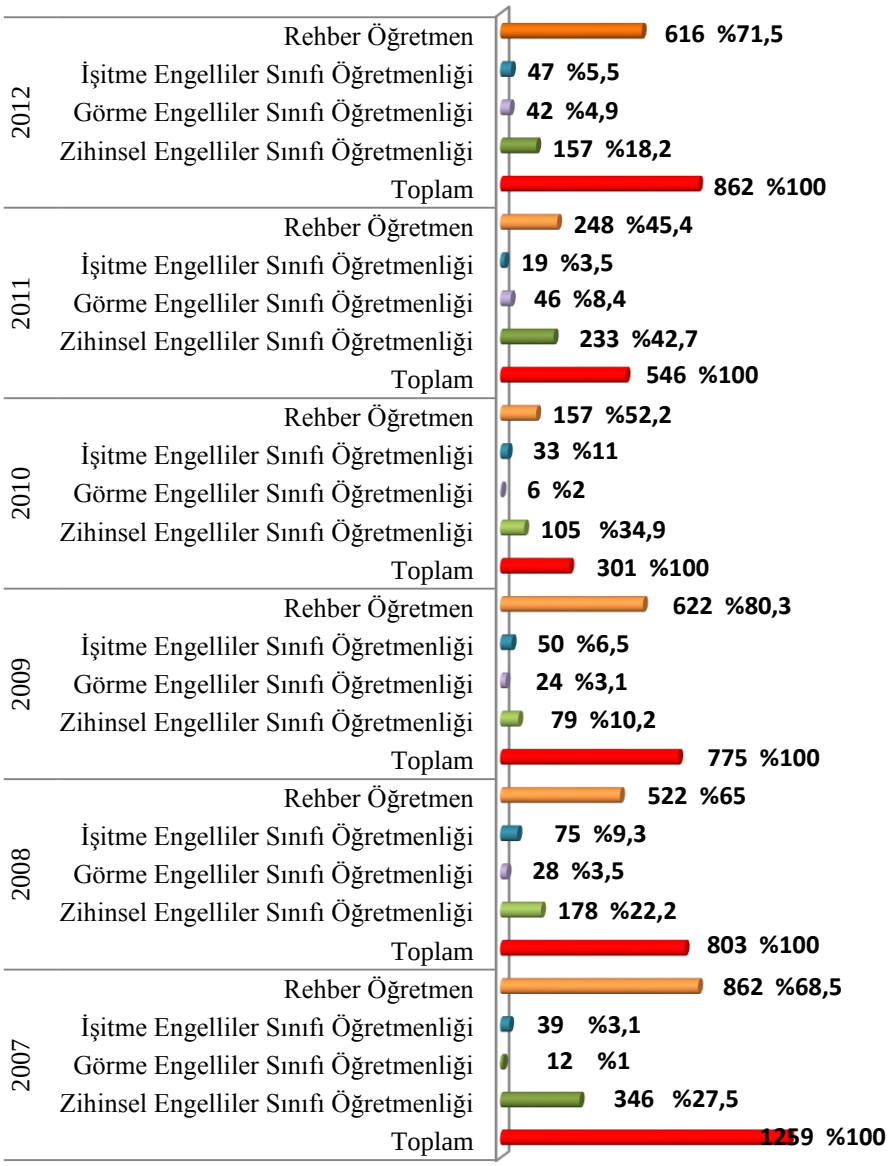
2007-2012 yılları arasında merkezî hizmet içi eğitim faaliyetlerine Özel Eğitim Kurumlarında görev yapan öğretmenlerin 6771'i katılmıştır. Öğretmenlerin faaliyetlere katılımı yıllara göre değişkenlik göstermiştir(Şekil 5).

(Kaynak: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü,2013)

İlk dört branşta faaliyetlere katılan öğretmenlerin; %67'si (3027) rehber, %24'ü (1098) zihinsel engelli, %6'sı (263) işitme engelli ve %3'ü ise (158) görme engellidir(Şekil 7).

Şekil 7. 2007-2012 Yılları Arasında Merkezî Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerine Katılan Öğretmenlerin Derslere Göre Dağılımı

(Kaynak: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2013)

Yıllara göre (2007-2012) hizmet içi eğitim faaliyetlerine en çok katılım,2007 yılında rehber öğretmen branşında gerçekleşmiştir (Şekil 6).Özel eğitim öğretmenlerinin %14'ünün rehber öğretmen olması katılımın yüksek çıkmasında en büyük etken olmuş olabilir.

Tablo 3.
Yıllara Göre Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerinde Yararlanan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Dağılımı

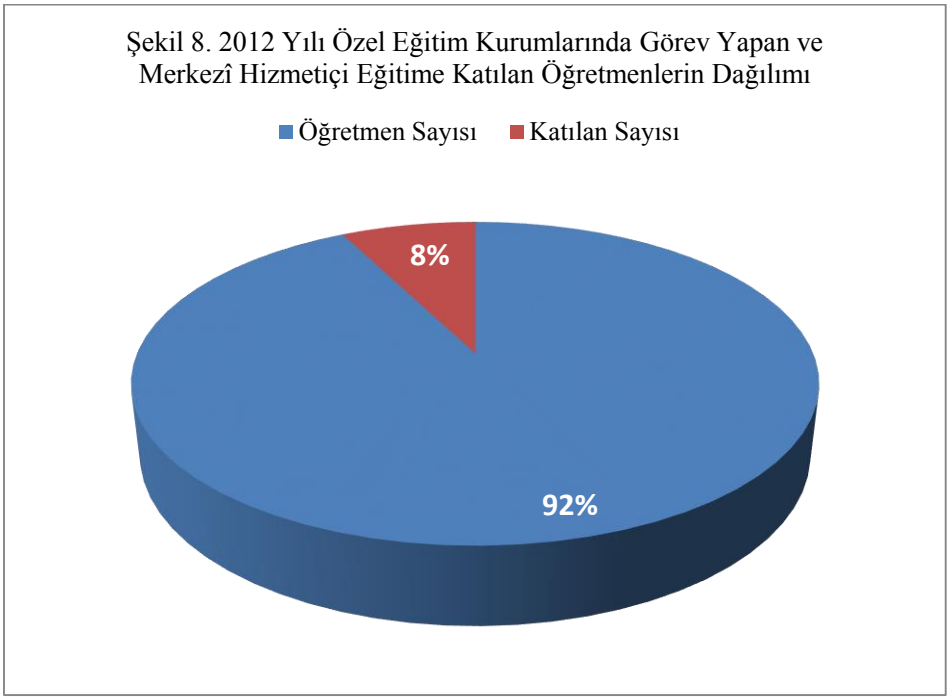
Yıllar	Branşlar		Konular	Katılan Sayısı
2012	Zihinsel Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Program Hazırlama Semineri	36
		2	Engellilere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	28
		3	Bütünleştirme Eğitimi Kursu	23
	Görme Engelliler Sınıfı öğretmenliği	**1**	Program Hazırlama Semineri	10
		2	Engellilere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	9
		3	Destek Eğitim Programlarının Güncellenmesi Semineri	8
	İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Mesleki Eğitimde İşaret Dili Kursu	36
		2	Bütünleştirme Eğitimi Kursu	4
		3	Destek Eğitim Programlarının Güncellenmesi Semineri	4
	Rehber Öğretmen	**1**	Aile Eğitimi (7-19 Yaş) Program Uygulamaları Semineri	123
		2	Aile Rehberliği (7-19 Yaş) Program Uygulamaları Semineri	100
		3	Travma Sonrası Normal Tepkiler-Psikoeğitim Semineri	100
2011	Zihinsel Engelliler Sınıfı öğretmenliği	**1**	Engellilere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	43
		2	Engellilere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	42
		3	Özel Eğitimde Mesleki Alanlarının Tespiti Semineri	42
	Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Engellilere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	13
		2	Engellilerin Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	10
		3	Engellilere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Hazırlanması Semineri	9
	İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Özel Eğitimde Mesleki Alanların Tespiti Semineri	6
		2	Özel Eğitimde Mesleki Alanların Tespiti Semineri	7
		3	Özel Eğitimde Mesleki Alanlarının Tespiti Semineri	4
	Rehber Öğretmen	**1**	Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (Wisc-r) Kullanım Kursu	30
		2	Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (Wisc-r) Kullanım Kursu	20
		3	Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (Wisc-r) Kullanım Kursu	30

2010	Zihinsel Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Zihinsel Engellilerin Eğitiminde Materyal Kullanımı Semineri	69
		2	Mesleki Rehberlik Hizmetlerinde Kurumlar Arası İş Birliği Semineri	16
		3	Rehberlik ve Özel Eğitim Hizmetleri Semineri	9
	Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Standart Formların Değerlendirilmesi Semineri	2
		2	Rehberlik ve Özel Eğitim Hizmetleri Semineri	4
	İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	İşitme Engellilerin Eğitiminde İletişim Yöntemleri Semineri(Yer ve Tarih Değişikliği yapıldı)	**26**
		2	Standart Formların Değerlendirilmesi Semineri	3
		3	Mesleki Rehberlik Hizmetlerinde Kurumlar Arası İş Birliği Semineri	3
	Rehber Öğretmen	**1**	Mesleki Rehberlik Hizmetlerinde Kurumlar Arası İş Birliği Semineri	40
		2	LEİTER Uluslararası Performans Testi Kursu	30
		3	Rehberlik ve Özel Eğitim Hizmetleri Semineri	29
2009	Zihinsel Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Mesleki Bilgi Sistemi Semineri	24
		2	Mesleki Bilgi Sistemi Semineri	20
		3	Modül Uygulamaları Semineri	18
	Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Mesleki Bilgi Sistemi Semineri	7
		2	Modül Uygulamaları Semineri	6
		3	Birden Fazla Engeli Olanların Eğitimi Semineri	6
	İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Birden Fazla Engeli Olanların Eğitimi Semineri	14
		2	İşitme Engellilerin Eğitiminde İletişim Yöntemleri Semineri	13
		3	Eğitim Yöntemleri Semineri (MONTESORRİ)	8
	Rehber Öğretmen	1	Meslekî Rehberlik Hizmetlerinde Kurumlar Arası İş Birliği Semineri	103
		2	Meslekî Rehberlik Hizmetlerinde Kurumlararası İş Birliği Semineri	101
		3	Mesleki Bilgi Sistemi Semineri	73
2008	Zihinsel Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Otizmi Olan Çocukların Eğitimi Kursu	56
		2	Program Geliştirmede Rehberlik Kursu	24
		3	İş Eğitimi Kursu	17
	Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Birden Fazla Engeli Olan Çocukların Eğitimi Semineri	11
		2	Program Geliştirmede Rehberlik Kursu	11
		3	Erken Çocukluk Eğitimi Semineri	3
	İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	İşitme Engelli Çocukların Eğitiminde Drama Yöntemi Semineri	25
		2	Birden Fazla Engeli Olan Çocukların Eğitimi Semineri	19
		3	Erken Çocukluk Eğitimi Semineri	15
	Rehber Öğretmen	**1**	Program Geliştirmede Rehberlik Kursu	149
		2	ÖSS Tercih Danışmanlığı Semineri	88
		3	Mesleki Bilgilendirme Politikaları Semineri	50
2007	Zihinsel Engelliler Sınıfı öğretmenliği	1	Otizmi Olan Çocukların Eğitimi Kursu	62
		2	Zihinsel Engellilerde Matematik Öğretimi Kursu	38
		3	Zihinsel Engellilerde Okuma Yazma Öğretimi	34
	Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Denver II Gelişimsel Tarama Testi Uygulayıcı	4
		2	Denver II Gelişimsel Tarama Testi Uygulayıcı	4

	3	Zihinsel Engellilerde Dil ve Konuşma Eğitimi	1
İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	**1**	Engellilerde Eğitim Materyali Geliştirme Semineri	19
	2	Eğitim Öğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi Semineri	4
	3	Ortaoğretim Projesini Tanıtma Semineri	4
Rehber Öğretmen	1	Orta Öğretim Projesini Tanıtma Semineri	156
	2	Etkili Anne-Baba Eğitimi Programı Semineri (07-19 Yaş)	86
	3	Denver III Uygulayıcı Yetiştirme Kursu (II. Kademe)	43

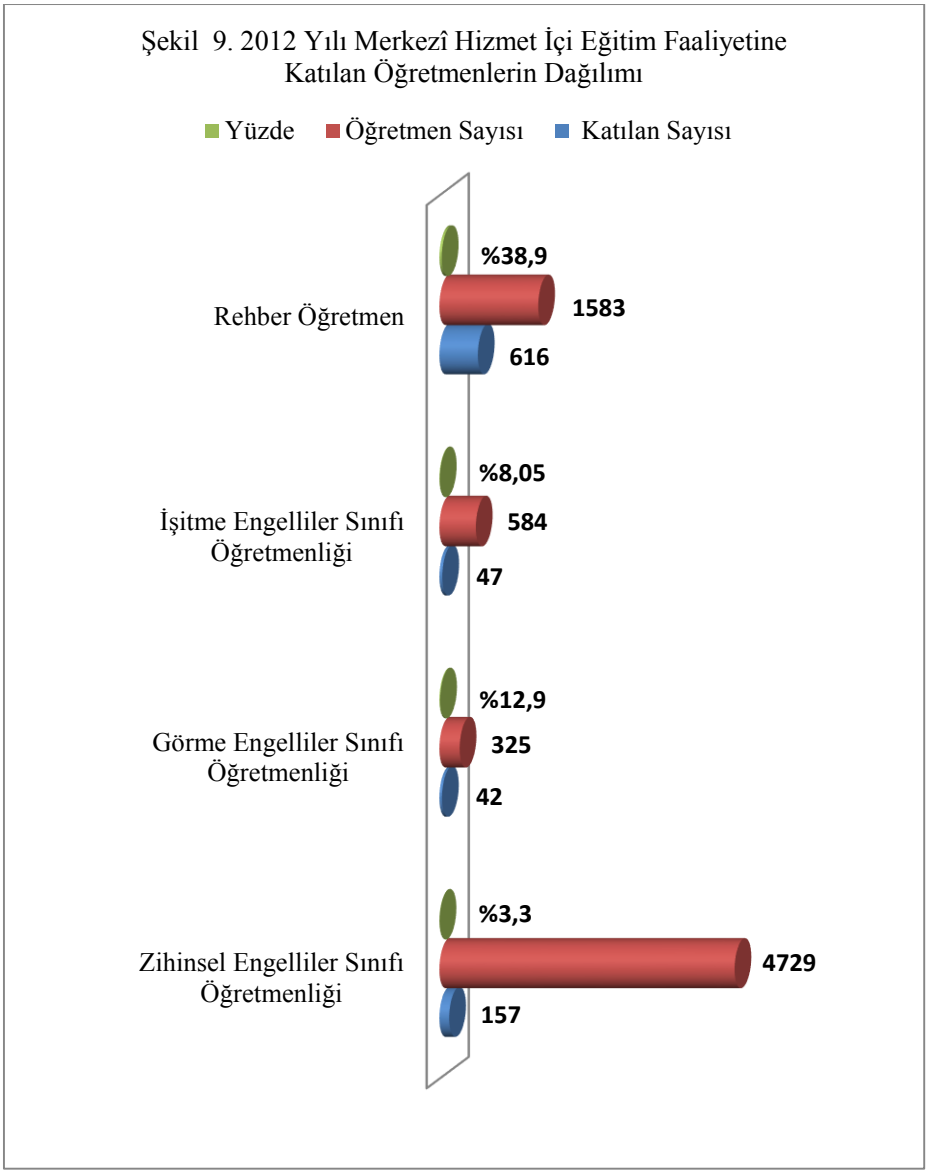
(Kaynak: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2013)

Yıllara göre en çok katılımın gerçekleştiği hizmet içi eğitim faaliyetlerinde; katılımı düzenlenen faaliyet konusu belirlemiştir (Tablo 1). Faaliyet ve katılan sayısı (2284)göz önünde bulundurulduğunda en çok katılımın rehber öğretmenlere (156) yönelik "Ortaöğretim Projesini Tanıtma Semineri", ikinci en çok katılımın ise yine rehber(149) öğretmenlere yönelik "Program Geliştirmede Rehberlik Kursu" verilmiştir.

(Kaynak: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2013)

2012 yılı özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler ve bunların merkezî hizmet içi eğitim faaliyetlerine erişimleri karşılaştırıldığında görev (11980) öğretmenlerin %8'i hizmet içi (981) eğitim faaliyetine katılmıştır (Şekil 8).

(Kaynak: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2013)

2012 yılı merkezî hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılan öğretmenler karşılaştırılmıştır. Zihinsel Engelliler Sınıfı Öğretmenlerinin (4729) %3,3'ü, Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenlerinin (325) %12,9'u, İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenlerinin (584) %8,05'i ve Rehber Öğretmenlerinin (1583) %38,9'u katılmıştır. Öğretmen sayısı ve katılan sayısı arasındaki farkın büyük bir uçurum oluşturduğu görülmektedir (Şekil 9).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hizmet içi eğitim; kişilerin hizmetteki verim ve etkililiklerinin artırılmasına yol açan bilgi, beceri ve tutumların amaç edinen ve kurumların genel çalışma düzenini sürekli etkileyen bir eğitimdir.

Günümüzde bilim ve teknikte yaşanan hızlı gelişmeler, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli değişmelere yol açmaktadır. Kişilerin bu değişmelere ayak uydurma ve yeni gelişmeleri takip edebilmeleri için yaşamları boyunca eğitime ihtiyaçları vardır. Eğitim faaliyetlerini, kişinin tüm hayatını kapsayacak şekilde genişletmek, yüzyılımızın dinamizminin ortaya çıkardığı bir sonuç olup günümüzde eğitimcilerin üzerinde durdukları noktalardan birisidir.

Okullarda alınan eğitimin tek başına yeterli olmadığı da giderek büyüyen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenin okuldaki ve sınıftaki performansının geliştirilmesi ihtiyacı zamanında karşılanmazsa daha sonra yapılacak destek etkinlikleri için daha çok zaman ve para harcanmasına neden olmaktadır.

Bununla birlikte Özel Eğitim Kurumlarında 11980 öğretmen görev yapmaktadır. Görev yapan öğretmenlerin %58'i (5960) kadın, %42'si ise (4401) erkektir. Bu öğretmenlerin görev sürelerinin toplamı 9,8 yıldır.

Görev yapan erkek (4401) öğretmenlerden 316'sı yüksek lisans, 11'i ise doktoralıdır. Kadın (5960) öğretmenlerin 351'i yüksek lisans, 12'si ise doktoralıdır.

KPSS havuzunda Görme Engelliler, İşitme Engelliler ve Zihin Engelliler branşında 995 öğretmen adayı beklemektedir. Bekleyen öğretmen (995) sayısı Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen ihtiyacının %13'ünü karşılar durumdadır.

Zihin Engelliler Öğretmenliği bölümünden mezun öğrencilerin dağılımı incelendiğinde; mezun ve bekleyenlerin toplamı(789) ihtiyacın %11'ini karşılamaktadır.

Özel Eğitim Kurumlarında görev yapan öğretmenlerin merkezî hizmet içi eğitim faaliyetlerine 2007-2012 yılları arasında toplam 6771'i katılmıştır. Öğretmenlerin faaliyetlere katılımı yıllara göre değişkenlik göstermiştir. İlk dört branşta faaliyetlere katılan öğretmenlerin; %67'si rehber, %24'ü zihinsel engelli, %6'sı işitme engelli ve %3'ü ise görme engellidir.

Hizmet içi eğitim faaliyetlerine en çok katılım 2007 yılında Rehber Öğretmen branşında gerçekleşmiştir. Özel Eğitim Öğretmenlerinin %14'ünün Rehber Öğretmen olması katılımın yüksek çıkmasındaki sebeplerden biri olabilir.

Faaliyet ve katılan sayısı göz önünde bulundurulduğunda, en çok katılımın Rehber Öğretmenlere (156) yönelik "Ortaöğretim Projesini Tanıtma Semineri," ikinci en çok katılımın ise yine Rehber (149) Öğretmenlere yönelik "Program Geliştirmede Rehberlik Kursu" olmuştur.

2012 yılı merkezî hizmet içi eğitim faaliyetlerine Özel Eğitim Kurumlarında görev yapan öğretmenlerin %8'i katılmıştır. Düzenlenen bu faaliyetlere; Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin (4729) %3,3'ü, Görme Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin (325) %12,9'u, İşitme Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin(584) %8,05'i ve Rehber Öğretmenlerinin(1583) %38,9'u katılmıştır. Öğretmen sayısı ve katılan sayısı arasındaki fark büyük bir uçurum oluşturmaktadır.

Öğretmenlik mesleğinde profesyonellik; hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim süreçlerinin birbirini desteklemesi ile sağlanır. Profesyonel bir öğretmen adayı mesleğinde çeşitli evrelerden geçer ve her bir evrede de kendisinin ilgileri ve ihtiyaçları farklıdır. Bu farklı ilgi ve ihtiyaçların karşılanabilmesi için ise alternatif hizmet içi eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekir.

Türkiye'de öğretmenler düzenli aralıklarla etkileşimli hizmet içi eğitim seminerlerine katılımları sağlanmalıdır. Bu eğitimlerle öğretmenlerin bireysel gelişimlerini desteklemek, araştırma odaklı öğrenme ve gelişmeyi yaşam boyu öğrenme adına alışkanlık hâline getirmeleri için araştırma odaklı, bilimsel faaliyetlerin yoğunluğunun arttırılması gerekir. Özel eğitim öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenirken;

- Özel eğitim öğretmenlerinin arz talep dengesi göz önünde bulundurularak uzun erimli öğretmen yetiştirme politikalarının oluşturulması gerekir.

- Öğretmenlerinin hizmet içinde yetiştirilmesi için, eğitim programlarının hazırlanmasında, alanın genel özellikleri, personelin yetenek ve yeterlilikleri, geçmiş birikimleri ve çağın gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır.

- Hizmet içi eğitim programları alanın genel yeterliklerine yönelik olarak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

- Özel eğitim öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinden kaynaklanan eksiklikler göz önünde bulundurularak verilmelidir.

- Hizmet içi eğitim faaliyetleri; kaynak, araç-gereç ve öğretim yöntem ve teknikleri, personelin ve kurumun ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

- Özel eğitim öğretmenlerinin yüksek lisans ve doktoraya erişim imkânlarının sağlanması gerekir.

- Başta yükseköğretim kurumları olmak üzere, öğretmen yetiştiren tüm kurum ve kuruluşlar ve özel sektör sürecin içine dâhil edilmeli ve onların her türlü imkân ve kaynaklarından yararlanılarak hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

Yüksek standartlarda sahip özel eğitim öğretmenlerin yetiştirilmesi; onların sürekli eğitimi, sosyal gelişimleri ve sağlıkları, teknoloji okuryazarlıkları hizmet içi eğitimlere erişimlerinin sağlanması ile gerçekleşir.

KAYNAKLAR

Arends R. & Hersh, R. (2001). Inservice Educationand the Six o'clock. *News Theory Into Practice*. Volume: XVII Number 3 P: 196-205. San Francisco.

Bedük, A. E. (1997). Okullar da hizmet içi eğitim plânlaması yapabilmeli ve uygulamalıdır, *Millî Eğitim Dergisi*, 133, 7-8.

Cherubini G., Zambelli, F., & Boscolo, P.(2002). Student motivation: an experience of inservice education as a context for professional development of teachers. *Teaching & Teacher Education*, Apr 2002, Vol. 18 Issue 3, p 273, 16 p; (AN 7760898)

Drucker, P.(1994). *Quality Training for Instructors* Workshop. MACBET Conferance,(Akt.S.Özdemir) Indianapolis, Indiana, June 12-15.

Ersan N. (1995). *Öğretmen Eğitiminde Hizmetiçi Yetiştirme ve İngiltere'deki Uygulama* YÖK. Endüstriyel Eğitim Projesi Hizmetiçi Eğitim Sempozyumu. Ankara

Fullan, M.(1990) Staff Development, *Innovation and Institutional Development*. Longman, New York.

Gürlen E. ve Demirel, Ö. (2010). *Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Öğretmen Yeterliklerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi* (in Turkish). Proceedings of International Conference on Teacher Training Policies and Problems II, 396-401.

Kargın, T. (1996). *Farklı eğitim özgeçmişlerine sahip öğretmenlerin işitme engellilere ilişkin bilgi düzeyleri ile işitme engelli çocukları ve anne ve babalarına yönelik farlılıklar.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Bölümü Ankara.

Kaufman, R. & Zahn, D. (1993). *Quality Management Plus.* The Continuous Improvement of Education. Corwin Pres,Inc.

Küçükahmet, L. (1981).*Öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim programlarının etkinliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Oğuzkan, F.(1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: *Gül Yayınevi.*

Özdemir, S. (1997). *Her Organizasyon Hizmetiçi Eğitim Yapmak Zorundadır, Millî Eğitim Dergisi*,133,17-19.

ÖYGM. (2013). *Öğretmen atama ve yer değiştirme grup başkanlığı verileri.* Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

ÖYGM.(2013).*Mesleki gelişimi destekleme grup başkanlığı verileri.* Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

ÖSYM.(2013).*Ölçme, seçme ve yerleştirme merkezi öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri***.** Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

Saban, A.(2000). Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, *Millî Eğitim Dergisi*,145, 25-30

Taymaz, H.(1992). *Hizmetiçi eğitim kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: Personel Eğitimi Geliştirme Merkezi Yayınları.

YÖK.(1994). *Bölgesel hizmetiçi eğitim modeli. Endüstriyel eğitim projesi* Doküman No: FTVE:800, Ankara.

YÖK. (2000).*Yükseköğretim Kurulu endüstriyel eğitim projesi hizmetiçi eğitimle performans artırma*. Ankara: YÖK-Dünya Bankası Yayınları.